

ДЕРЖАВНА ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА ІННОВАЦІЙ

На сучасному етапі розвитку Україна потребує ефективних інструментів, котрі не лише допоможуть подолати наслідки економічної кризи, а що вагомніше, дадуть змогу вберегти державу від подібних ситуацій на майбутнє. Йдеться про інноваційний потенціал країни та економічні чинники державної підтримки нововведень.

Ключові слова: інновації, інвестиції, державна політика.

Постановка проблеми. Актуальним питанням державна фінансова підтримка інноваційних проектів в Україні стала нещодавно. Але однією з проблем є те, що наша держава не здатна вибирати проекти для фінансування, і часто вкладає гроші в неефективні дослідження. Водночас, у нашої країни є величезний інноваційний потенціал, який необхідно розвивати, завдяки вкладенню коштів у дослідження, наукові розробки й інновації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Світовий досвід сформував певну систему знань про теоретичні засади, закони і принципи фінансування інноваційних процесів та змін, пов'язаних з процесами, котрі вони спричиняють на рівні держави, розкрито в наукових працях таких зарубіжних дослідників, як Алан Тласті Шин, А. Аткинсон, Джозеф Дж. Перар, Дуглас Ленн Круз, П. Друкер, Джон Д. Салліван, Р.С. Каплан, Каді Джорж, М. Міллер, Рафаель Блазн, Хікс Джон і багатьох інших; у працях таких вітчизняних учених, як Е. Андрушак, В. Амбросов, О. Бутнік-Сіверський, В. Галасюк, Б. Семененко, К. Крищенко, О. Мендрул, М. Малік, О. Підхомний, В. Панків, Б. Пасхавер, І. Саврас, М. Чумаченко.

Мета дослідження полягає у вивченні ефективності застосування державної фінансової підтримки інновацій. Науково-технічний прогрес, визнаний в усьому світі як найважливіший чинник економічного розвитку, дедалі частіше в літературі пов'язують з поняттям інноваційного процесу. Це, як справедливо зазначив американський економіст Джеймс Брайт, єдиний своєрідний процес, що поєднує науку, техніку, економіку, підприємництво і керування. Він полягає в отриманні нововведення і поширюється від зародження ідеї до її комерційної реалізації, охоплюючи в такий спосіб весь комплекс відносин: виробництва, обміну, споживання.

Виклад основного матеріалу. Дев'яності роки стали періодом подолання кризи, проявом якої виявилися незатребуваність наукових розробок і низький рівень інноваційної активності вітчизняних підприємств. Частка України на світовому ринку наукомісткої продукції становить близько 0,05-0,1 %. Для виходу із ситуації, що створилася, необхідно сформувати інститути, що сприяють передачі інновацій у виробничий сектор. Це дасть змогу привчити підприємства до інвестування коштів у нововведення. На сьогодні також існують проблеми використання науково-технічного потенціалу наукових установ в інноваційному процесі. Крім того, немає довершеного сучасного законодавства з інтелектуальної власності. Становище занадто нечітке і легко піддається маніпуляціям згідно з інтересами зацікавлених осіб.

Увесь світ торгує не винаходами, а правами на них, в Україні все навпаки. Наші незапатентовані ідеї експлуатують зарубіжні виробники, які патен-

тують їх, створюють на їх основі сучасні технології, а потім продають нам же за великі кошти. Україна повинна перейняти досвід Китаю, який за 20 років став третьою, після США і Японії, державою у світі в галузі інноваційних технологій. І це багато в чому завдяки зміні практики реєстрації винаходів – права на інтелектуальну власність у КНР закріплюються навіть за авторами "ноу-хау" в рамках якої-небудь технології.

Для подолання такого становища держава повинна сформувати чітку систему пріоритетів у сфері науки і техніки, яку зображено на рис.

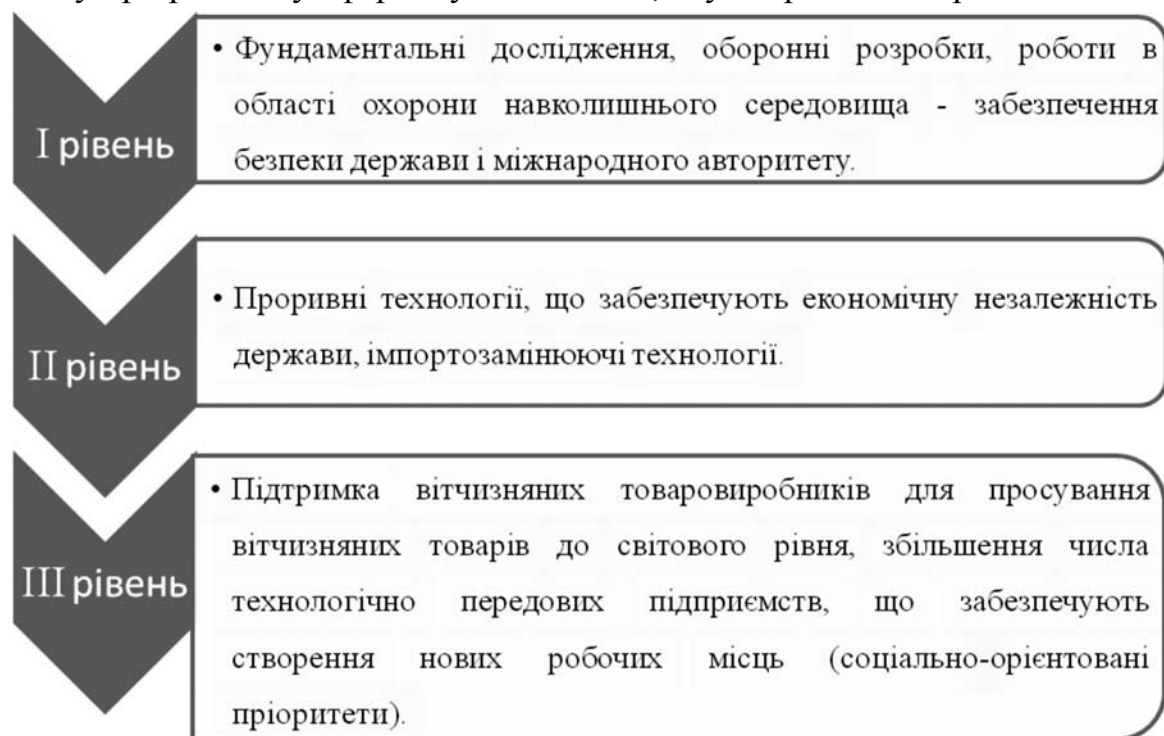


Рис. Система пріоритетів у сфері науки і техніки

Такий підхід ефективного розподілу обмежених фінансових ресурсів дає змогу відійти від розпорошення коштів, сконцентруватися на ключових напрямках і досягти конкретних істотних результатів за короткий термін. Вочевидь, у нинішніх умовах держава уже не здатна охоплювати своєю підтримкою усі сфери інноваційного процесу, тому система стимулів пожеввлення інноваційної активності має тісно спиратися й орієнтуватися на окреслені пріоритети інноваційного розвитку. Це дасть змогу максимально ефективно використати наявні кошти у важливих напрямках науково-технічного прогресу.

За прогнозами експертів, значущість сучасних технологій та інших інновацій дедалі посилюється. У провідних країнах частка малого і середнього бізнесу в реалізації інноваційних проектів зростає. В економічно розвинених країнах уже до 80 % ВВП виробляють на основі використання результатів наукових досліджень і нововведень. Наука й інновації забезпечують економічне відтворення на новій економічній основі, висока якість виробленої продукції, заощадження природних ресурсів стимулюють підвищення кваліфікації кадрів, зростання доходів і, цим самим, закладають фундамент суспільного добробуту.

Процес реалізації інноваційного проекту, починаючи від етапу отриманих під час виконання НДР результатів і завершуючи запуском серійного виробництва, можна умовно розбити на кілька стадій, кожна з яких має свою

специфіку, особливості і становить для їхньої реалізації свої вимоги. Проблеми, з якими зіштовхується інноваційне підприємство в реалізації інноваційного продукту, умовно можна поділити на: законодавчі, кадрові, економічні, інфраструктурні, фінансові.

Комплекс послуг малим підприємствам, які працюють у сфері інноваційного бізнесу, надають технопаркові структури. Вони повинні виконувати такі функції: визначати рівень потенціалу концепції нового продукту, перевіряти технічну здійсненність на розроблення нового продукту, визначати його промислову застосовність і готовність до виробництва. Конкурентоспроможність завдяки інноваційній продукції (інвестицій у нове) у Росії забезпечується внаслідок державного стимулювання створення при всіх виробництвах науково-дослідних інститутів (НДІ) за умови створення останніми протягом 2-3 років нових товарів, які отримують Єврокод.

Сьогодні дуже складно залучити тривалі фінансові інвестиції для ризикованих інноваційних проектів без державної підтримки. Якщо ми чекаємо, поки ринок вкладу капіталу з ризиком не сформується в Україні, існуюче ноу-хау, можливо, стане застарілим. Розвиток знаменитих авіаційних і космічних центрів, EADS, був можливий значною мірою завдяки суспільній консолідації наукових досліджень і урядових контрактів, забезпечених установами ЄС, які створили необхідний запит на продукцію високих технологій. Зараз Російський уряд спонсорує створення наукового і технологічного комплексу в найбільшому інноваційному проекті Skolkovo на колишній радянській території. Міжнародний досвід доводить успішність різних видів державних фінансових стимул-реакцій для інноваційного розвитку [6].

Україні необхідне створення сучасної системи комерціалізації розробок. Оскільки інноваційна сфера потребує чіткого розуміння бізнес-підходів, системи венчурного інвестування, державної підтримки перших фаз досліджень, тому одним із необхідних етапів є створення наукових парків як ланок між прикладними науковими дослідженнями, їх реалізацією та виробництвом. На цей час, ухвалено низку законів, суть яких зводиться до надання державної підтримки окремим галузям економіки України (суднобудівній, літакобудівній, космічній, автомобілебудівній), зокрема й пільг зі сплати податків. Але при цьому суть цих пільг дуже розмита, непрозора і не дає змоги оцінити економічний ефект від їх надання та порівняти його із затратами бюджету.

Потрібно виокремити такі пріоритетні галузі для державного інвестування в Україні на найближче десятиліття:

1. Енергетика та енергоощадні технології (дослідження у галузі відновлювальної енергетики, біопалива, як наслідок – новітніх сміттєперероблювальних підприємств та енергоощадних технологій).
2. Нанотехнології, робототехнології, ІТ-технології та інші технологічні галузі.
3. Сільське господарство, харчова промисловість і біотехнології.

Тому необхідно розробити державну стратегію фінансування галузевих інноваційних проектів загальнодержавного значення. Вона передбачатиме поступове запровадження системи оцінювання розвитку технологій відповідно до національних пріоритетів, визначення стратегій підтримки різних видів ін-

новацій, що забезпечить системність розвитку та впровадження інновацій, унеможливить розпорошення державних коштів, сприятиме підвищенню конкурентоспроможності економіки.

Висновки. Низький рівень обсягів фінансових ресурсів, які спрямовують в інноваційну сферу – найактуальніша перепона розвитку нововведень сьогодення. Упродовж останніх років фінансування інноваційної діяльності не перевищувало 1 % ВВП, що свідчить про обмеженість коштів на фінансову підтримку інноваційного процесу.

Отже, незважаючи на позитивну тенденцію розвитку інноваційної сфери в Україні, існують проблеми, які перешкоджають її потенційній реалізації. Одна з найгостріших – обмеженість фінансових можливостей держави та нецільове використання наявних ресурсів, що, своєю чергою, загострює проблему пошуку й отримання фінансових інвестицій. Тому доцільно сформулювати політику інноваційного інвестування на принципі концентрації ресурсів на пріоритетних напрямках економічного розвитку. Заходи з підтримки інновацій повинні охоплювати:

- 1) створення комплексної інфраструктури, що забезпечує введення результатів наукової діяльності в господарський обіг, зокрема сприяння створенню і зміцненню інфраструктури, підтримка інноваційної діяльності (центрів інжинірингу, венчурного підприємництва, бізнес-інкубаторів, технопарків, інноваційно-технологічних центрів, офісів з трансферу технологій);
- 2) підготовку кадрів для інноваційної сфери, зокрема технічних фахівців, озброєних сучасним інструментарієм для успішної роботи з висування інновацій у виробництво;
- 3) використання механізмів зниження інноваційних ризиків у наукомісткі і високотехнологічні проекти завдяки державній підтримці завершальних стадій досліджень, розроблень і доведення їх до стадії комерційного виконання;
- 4) стимулювання розвитку наукомістких виробництв в особливих економічних зонах.

Література

1. **Державне агентство України з інвестицій та інновацій:** Про затвердження Порядку конкурсного відбору інноваційних проектів для їх фінансової підтримки // Наказ від 16.11.2006 р., № 34, із змінами № 84 від 17.10.2008.
2. **Інноваційний розвиток економіки:** модель, система управління, державна політика / за ред. д-ра екон. наук, проф. Л.І. Федулової. – К. : Вид-во "Основа", 2005. – С. 287-292.
3. **Економічна оцінка** державних пріоритетів технологічного розвитку / за ред. Ю.М. Бажала. – К. : Ін-т екон. прогнозув., 2002. – 320 с.
4. **Оболенский В.** Технологическое соперничество на мировом рынке / В. Оболенский // Мировая экономика и международные отношения. – 2003. – № 7. – С. 3-12.
5. **Лаптев С.М.** Основи актуарних розрахунків : навч.-метод. посібн. / С.М. Лаптев, В.І. Грушко, М.П. Денисенко, В.Г. Кабанов, І.О. Ковтун, О.С. Любуць. – К. : Вид-во "Алеута", 2004. – 328 с.
6. **Foundation** for Effective Governance State financial support is needed to encourage innovations, 16 September, 2010. – PP. 23-27.
7. **Корнилов И.А.** Основы страховой математики : учебн. пособ. / И.А. Корнилов. – М. : Изд-во ЮНИТИ – ДАНА, 2004. – 400 с.

Яблонская А.В. Государственная финансовая поддержка инноваций

На данном этапе развития Украина нуждается в эффективных инструментах, которые не только помогут преодолеть последствия экономического кризиса, а, что весомее, позволят уберечь государство от подобных ситуаций на будущее. Речь идет об инновационном потенциале страны и экономических факторах государственной поддержки нововведений.

Ключевые слова: инновации, инвестиции, государственная политика.

Yablons'ka A.V. State financial support of innovations

On this stage of development Ukraine needs effective instruments which not only will help to overcome the consequences of economic crisis, and, that more ponderable, will allow to protect state from similar situations on the future. The question is about innovative potential of country and economic factors of state support of innovations.

Keywords: investing, innovations, investment management.

УДК 658.14:334.7

Викл. Н.В. Магас – Львівський інститут МАУП

**ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ СЕРЕДОВИЩА ФІНАНСОВОЇ
БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Проаналізовано фактори впливу зовнішнього та внутрішнього середовищ на фінансову безпеку суб'єктів господарювання, визначено типологію факторів функціонування суб'єктів господарювання і формування їх фінансової безпеки.

Ключові слова: фінансова безпека суб'єктів господарювання, зовнішні фактори, внутрішні фактори, середовище функціонування.

Актуальність проблеми та її зв'язок з важливими науково-практичними завданнями. Сучасні умови господарювання суб'єктів економіки, незалежно від форми власності, характеризуються наявністю постійного ризику та загроз, що пов'язані з динамікою зовнішнього та внутрішнього середовища їх функціонування. До зовнішніх умов відносять стабільність національної валюти, рівень податків, високий рівень конкуренції, недостатність кредитних та інших джерел фінансування, до внутрішніх відносять рівень надійності персоналу, тип оргкультури та оргструктури. Підвищення рівня ризиків підприємницької діяльності потребує від суб'єктів господарювання формування середовища фінансової безпеки, визначення основних факторів впливу на їх безпеку. Це визначає актуальність проблеми дослідження постійної зміни факторів середовища та розроблення адаптаційних заходів.

Аналіз останніх наукових досліджень з досліджуваної проблеми та визначення питань, що не вирішені. Проблемам фінансової безпеки суб'єктів господарювання значну увагу приділено у працях зарубіжних та вітчизняних науковців, таких як Дж.К. Ван Хорн, Т. Аллісон, Г. Фостер, Й. Шумпетер, Л.І. Абалкін, Г.Я. Аніловська, О.І. Баранівський, І.О. Бланк, В.М. Гесць, І.П. Мойсеєнко, В.І. Франчук, В.Я. Шевчук, А.Д. Шеремет та інші. Фінансове убезпечення суб'єктів потребує визначення факторів, загроз та ризиків, які впливають на середовище їх функціонування, однак ці питання не знайшли достатнього висвітлення у наукових працях згаданих вчених.

Мета роботи. Метою дослідження є визначення факторів впливу на фінансову безпеку та аналіз середовища функціонування суб'єктів господарювання.